

שיטה: 36 חולות פיברומיאלגיה ו-29 נשען ברעאטצ השתתפו במחקר. חולות FM וקבוצת הביקורת של נשים בריאות עברו הערכה של משתנים סוציו-דמוגרפיים וקליניים, של תפקוד מידי ושל טראומות ילדות.

תוצאות: בקרב קבוצת הביקורת של נשים בריאות, משך הנישואין היה ארוך יותר והיה שיעור גבוה יותר של נישואים בשידוך. ציון תת הסולם של תקשורת היה גבוה באופן משמעותי בקרב חולות FM. ציוני טראומה כללית ורגשית היו גבוהים באופן משמעותי בקרב חולות FM. לא הייתה התאמה בין הציונים של FIQ, GRSS, CTQ ו-FIQ.

מסקנה: סוג הנישואים ומשך הנישואין היו משתנים סוציו-דמוגרפיים חשובים בנוגע למיניות בקרב חולות FM. מחקר זה מצביע על כך שטראומת ילדות אינה גורם הקשור במיניות של חולות FM.

השפעת מינו ונסיבות הישרדותו של ניצול השואה על צאצאיו: תיאוריית ההתקשרות

ד' קוואנקה-שיבי, י' וילצ'יק-אביעד, אוניברסיטת אריאל בשומרון

מאמר זה בחן את מאפייני ההתקשרות של צאצאים של ניצולי שואה ("דור שני"), כפונקציה של מצב הישרדותם של הוריהם (ניצולי שואה) בזמן השואה. על פי התאוריה של בולבי, קרבה לאדם משמעותי מגבירה את יכולתו של הפרט לווסת רגשות קשים ולהכיל את רגשותיו העוצמתיים. על כן נראה כי ניצול אשר עבר את השואה בליווי אדם קרוב יפגע פחות מאשר אדם אשר עבר את השואה לבדו ונאלץ להסתמך על עצמו במהלך המלחמה. לפיכך הנחנו כי מצב הישרדותו של ההורה (לבד או בליווי אדם משמעותי אחר) השפיע על הדרך שבה הוא התקשר עם ילדיו ועל האופן שבו ילדיו תופסים אותו. שיערנו עוד כי יש קשר בין גיל ההורה בתקופת השואה ומצב ההישרדות (לבדו או עם אחר משמעותי) לבין הנטייה להתקשרות נמנעת של הצאצאים.

משתתפים: 180 צאצאים של ניצולי שואה ("דור שני").

תוצאות: ממצאי המחקר מצביעים על כך שלצאצאיהן של נשים ששרדו את השואה לבד, יש נטייה גדולה יותר להציג התקשרות נמנעת בהשוואה לצאצאים של נשים אשר שרדו את השואה בליווי אדם משמעותי. כמו כן, אצל צאצאים של גברים ששרדו את השואה לבדם נראתה נטייה גדולה להתקשרות נמנעת בהשוואה לצאצאי גברים ששרדו את השואה בחברתו של אחר משמעותי.

מסקנות: תוצאות המחקר תומכות בטענה הבסיסית של תורת ההתקשרות: הצורך באחר משמעותי כגורם המעניק לפרט תחושת ביטחון, יציבות רגשית ויכולת להתמודד עם זמנים קשים. נוסף על כך, תפקידו של האחר המשמעותי אינו מסתכם בהענקת

מבקשי טיפול בפוסט טראומה בקרב ותיקי צה"ל שהשתתפו במלחמת ישראל-חיזבאללה בשנת 2006: מעקב של 7 שנים

א' לוי, א' פרוכטר, מ' וייזר, ד"ס פיין, י' קרייס וי' בר-חיים, בסיס צה"ל, תל-השומר, רמת גן

מטרה: לקבוע את השכיחות ארוכת הטווח של הביקוש לטיפול בפוסט-טראומה על רקע קרב, בקרב ותיקי צה"ל שגויסו למלחמה.

שיטה: מחקר מעקב של 7 שנים המבוסס על מסמכים של צה"ל, שבהם תועדה השכיחות של פוסט-טראומה בקרב ותיקי מלחמה מבקשי טיפול, שלקחו חלק במלחמת ישראל-חיזבאללה ב-2006, ונחשפו ברמות שונות לקרבות (רמת חשיפה "גבוהה" או "נמוכה"). האבחון התבסס על הקריטריונים של ה-DSM-IV-TR, ורמת החשיפה לקרב נקבעה על בסיס רישומי אגף המבצעים של צה"ל.

תוצאות: השכיחות הכללית של הביקוש לטיפול פסיכולוגי או פסיכיאטרי הייתה 1.32%. בקרב חיילים שנחשפו ברמה "גבוהה" לקרבות, שכיחות הביקוש לטיפול פסיכולוגי או פסיכיאטרי הייתה גבוהה משמעותית (2.19%) ביחס לחיילים שהיו באזורים שבהם הם נחשפו ברמה "נמוכה" לקרבות (0.24%), $9.20 = CI=6.68-12.66$, $p < 0.001$. לא היו הבדלים בביקוש בין חיילים שהוצבו באזורים שבהם הייתה חשיפה "נמוכה" לקרבות לחיילים ששירתו בכלל אזור הצפון במהלך המלחמה (0.26%), $0.90 = p=0.45$, $CI=0.65-1.24$. נוסף על כך, 42% ממבקשי הטיפול פנו לטיפול בתוך 3.5 חודשים מסיום המלחמה ו-27.9% נוספים פנו במהלך השנה שלאחר מכן. בשנים שלאחר מכן אחוז הפונים פחת במידה ניכרת.

מסקנות: בהתבסס על דיווחים קודמים על שכיחות פוסט-טראומה לאחר קרב במדגמים מרובדים, נראה שיש פער של 3%-11% בין הביקוש לטיפול של ותיקי צה"ל לאחר מלחמה לבין השכיחות האמיתית של פוסט-טראומה ושל התסמינים הקשורים אליה בקרב חיילים אלו. כמו במחקרים קודמים, גם ממחקר זה עולה כי ביקוש לטיפול ופוסט-טראומה קשורים באופן מובהק לרמת החשיפה לקרב.

תפקוד מיני וטראומות ילדות בקרב חולות פיברומיאלגיה

קראגוזל, מ' קרקוזק, א' טיריקי, ס' אייקוט וא' קפקין, טורקיה
מבוא: פיברומיאלגיה (FM) היא מחלה ראומטולוגית המתאפיינת בכאב ונוקשות המלווים בעייפות, נודי שינה וכאבי ראש. גורמים פיזיים ופסיכולוגיים מעורבים במיניות של חולות FM. מחקרים מעטים בחנו את השפעתה של טראומת ילדות על המיניות של חולי פיברומיאלגיה. מטרת מחקר זה היא לבחון את השפעתה של טראומת ילדות על המיניות של חולות FM.

הקבוצות של רופאים ושל צוותי סיעוד, אבל בהשוואה בין הרופאים כקבוצה אחת לבין קבוצת אנשי הסיעוד, ניכר הבדל משמעותי (p=0.02) לטובת הרופאים. הציון הממוצע של הידע בקטגוריה של "גמילה מאלכוהול" היה נמוך מ-40% בכל הקבוצות, הן רופאים והן אנשי סיעוד, וגם בתחום זה ניכר הבדל משמעותי בציוני KPAAQ בין רופאים לבין אנשי סיעוד (p=0.005) לטובת הרופאים. בקטגוריה של "שימוש באלכוהול במהלך ההיריון" כל הקבוצות השיגו ציונים גבוהים מ-63%.

מסקנות: תוצאות המחקר מצביעות על הצורך הברור לשפר את הידע בקרב אנשי צוות בבית חולים כללי בתחום של שימוש לרעה באלכוהול, כדי שיכירו מצבים שונים וידעו כיצד לבצע התערבויות טיפוליות קצרות מועד שיסייעו לחולים אשר סובלים משימוש לרעה באלכוהול.

תוצאות ראשוניות של התערבות חינוכית מבוקרת בקרב סטודנטים לרפואה בירושלים בתחום של שימוש לרעה באלכוהול - מעקב של שנה

ס' יברובסקי, ד' רוזה-ברוור, פ' הבר, ק' גרופ, ג"ל גולדמרד וי' מרגי **רקע:** לא נמצאו עבודות שבהן נעשה שימוש בשאלונים תקפים על שימוש לרעה באלכוהול כדי להעריך את מידת הקלט של מידע שהועבר בתוכניות חינוכיות בקרב סטודנטים לרפואה.

מטרה: להעריך את מידת הקלט של מידע שהועבר בתוכנית חינוכית על שימוש לרעה באלכוהול בקרב סטודנטים לרפואה.

שיטה: 17 סטודנטים לרפואה בשנה ה' מילאו את השאלון KNOWLEDGE OF PSYCHIATRIC ASPECTS OF "ALCOHOL QUESTIONNAIRE" שנה לאחר סיום תוכנית חינוכית על שימוש לרעה באלכוהול. התוצאות הושושו לתוצאות שהתקבלו מקבוצת ביקורת של סטודנטים לרפואה אשר לא השתתפו בתוכנית.

תוצאות: נמצא כי קלט המידע היה משמעותי יותר בקבוצת המחקר של הסטודנטים לרפואה בהשוואה לקבוצת הביקורת.

מסקנות: זהו פרסום ראשוני של מחקר שנערך באמצעות שאלון תקף ועוסק במידת הקלט של מידע המועבר בתוכנית חינוכית על שימוש לרעה באלכוהול בקרב סטודנטים לרפואה.

טיפול בנזעי חשמל: עמדתם של העוסקים בטיפול בנזעי נפש במרכז לבריאות הנפש כלפי טיפול בנזעי חשמל ומידת הידע שלהם עליו

ר' ברנדר, נ' דרופ' דנון, באר יעקב

רקע: יש מידע מבוסס באשר ליעילות ולבטיחות של הטיפול בנזעי חשמל (ECT), ולמרות זאת הגישה בציבור כלפי הטיפול היא שלילית. בעבר נערכו מחקרים מעטים ברחבי העולם שבהם נבדקו העמדות של הצוות המטפל - על שלל הדיסציפלינות המטפלות במסגרת בריאות הנפש - לגבי טיפול בנזעי חשמל וכן הידע המעשי שלו בתחום. בישראל לא נערך מחקר כזה.

מטרה: בחינת הגישה של קבוצות מטפלים שונות לגבי טיפול בנזעי חשמל וכן הידע שלהם בתחום, ובחינת הקשר בין משתנים

תחושת ביטחון, אלא הוא אף מסייע למתן את ההשפעה של אירועים טראומטיים שונים ואת השלכותיהם, ויחד עם משתנים נוספים, כגון גיל ומין של ניצול הטראומה, הוא עשוי למתן חוויות טראומטיות שיישארו בעתיד.

"בטן מלאה": הפרעות אכילה בקרב מתבגרות אתיופיות בישראל - אבחון רגיש להבדלי תרבות

ר' גרונדמן שם טוב, ע' צוברי, נ' לוי הכטי' וי' לצר²
 1 המרכז לבריאות הנפש "שלוותה"
 2 אוניברסיטת חיפה ומרכז רפואי רמב"ם, חיפה

בעשורים האחרונים חלה עלייה בשכיחות של הפרעות אכילה בקרב אוכלוסיות שאינן מערביות. מאמר זה עוסק בהיבטים חברתיים-תרבותיים ייחודיים הקשורים בתהליך האבחון של הפרעות אכילה בקרב מתבגרות בנות הקהילה האתיופית בישראל; תהליך המתקיים לאורך כל שלבי ההתערבות, החל משלב הפנייה ועד לטיפול. נדון בהיבטים תרבותיים הקשורים בתפיסת המחלה תוך התייחסות להקשרים נסיבתיים הקשורים באוכלוסייה זו, כגון תהליך ההגירה, ההשתלבות בחברה הישראלית והיבטים נוספים הקשורים בזוהר וטראומה. יוצגו דילמות אבחנתיות הנובעות מההבדלים בין התפיסה המערבית לתפיסה המסורתית. לשם המחשה והדגמה יוצגו שני תיאורי מקרה. בדיון יוצע מודל אבחנה רגיש להבדלי תרבות, המבוסס על ריאיון ברוח Cultural formulation interview. מודל זה מניח כי האבחון של פונות מרקע תרבותי שונה לא יכול להיעשות דרך פריזמה של אבחנה מערבית בלבד. יתר על כן, מוצע כי על תהליך האבחון הרגיש להבדלי תרבות להימשך לאורך כל שלבי ההתערבות, החל משלב הפנייה ועד לסיום הטיפול.

שימוש לרעה באלכוהול: הערכת הידע של הצוות הרפואי והסיעודי בבית חולים כללי

ס' יברובסקי, ד' רוזה-ברוור, ק' גרופ, פ' הבר, ג"ל גולדמרד וי' מרגי
 מרכז רפואי "שערי צדק", ירושלים

רקע: עד לתקופה האחרונה היה ידוע כי השכיחות של שימוש לרעה באלכוהול בארץ היא נמוכה, והנושא היה בלתי מוכר בארץ באופן יחסי, מפני שרופאים ישראלים נתקלו מעט בתופעה זו. בתקופה האחרונה שכיחות התופעה בישראל הולכת וגדלה. לא ידוע עד כמה הצוות הרפואי והצוות הסיעודי בבתי החולים ערוכים לאבחון בעיות של שימוש לרעה באלכוהול ולטפל בהן.

מטרות: המטרה העיקרית של המחקר הייתה להעריך את רמת הידע על שימוש לרעה באלכוהול בקרב הצוות הרפואי והצוות הסיעודי. מטרה נוספת הייתה להשוות את רמת הידע בתחום בין תת-קבוצות - הצוות הרפואי והצוות הסיעודי.

שיטה: 127 אנשי צוות רפואי ואנשי צוות סיעודי, לרבות רופאים בכירים, מתמחים ורופאים מתלמדים בבית חולים כללי מילאו שאלון KNOWLEDGE OF PSYCHIATRIC ASPECTS OF ALCOHOL QUESTIONNAIRE (KPAAQ) שהוא מדד מתוקף לידע על שימוש לרעה באלכוהול, ומורכב מחמש קטגוריות. **תוצאות:** לא נמצא הבדל משמעותי בציוני KPAAQ בין תתי-

מרגיעה הנבחרת על ידי מטופלים במחלקה פסיכיאטרית סגורה – לשם הפחתת הרמות של מתח נפשי ושל אי-שקט פסיכומטורי.

שיטה: משתתפי המחקר, מטופלים במחלקה פסיכיאטרית סגורה, נכנסו לחדר בידוד בכל עת שנראו אצלם אי-שקט פסיכומטורי, מתח נפשי רב או תוקפנות פיזית ומילולית. משתתפי קבוצת המחקר (24 משתתפים) נחשפו למוסיקה מרגיעה לפי בחירתם במהלך שהותם בחדר בידוד, ואילו משתתפי קבוצת הביקורת (28 משתתפים) לא קיבלו שום גירוי חושי. כל המשתתפים מילאו שאלון Visual Analogue Scale למדידת מצבם הרגשי לפני כניסתם לחדר ואחריה, וחברי הצוות מילאו שאלון לדירוג פעילות התנהגותית (Behavioral Activity Rating Scale).

ממצאים: ממצאי המחקר מצביעים על עלייה מובהקת ברגיעה רגשית ועל ירידה בולטת באי-שקט פסיכומטורי בקבוצת המחקר בהשוואה לקבוצת הביקורת.

מסקנות: למוסיקה מרגיעה הנבחרת על ידי מטופלים יש השפעה חיובית על מצבם הנפשי ועל פעילותם ההתנהגותית, ולכן עשויה לשמש כלי התערבות סנסורי חלופי טרם הגעת מטופלים למצבים אלימים הדורשים ריסון.

דמוגרפיים וניסיון קליני לבין הגישה לטיפול זה והידע לגביו.
שיטה: מחקר השוואתי רב-קבוצתי שנערך באמצעות העברת שאלונים שחולבו על בסיס מחקרים דומים. 120 שאלונים חולקו באופן שווה לארבע קבוצות המטופלים במרכז לבריאות הנפש באר יעקב – פסיכיאטרים, פסיכולוגים, צוות סיעודי ועובדים סוציאליים. השאלונים בדקו ידע על הטיפול בנזעי חשמל ואת העמדה כלפי טיפול זה.

תוצאות: נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בידע ובידע הסובייקטיבי, ובהתאמה גם בעמדה כלפי הטיפול – הרופאים והצוות הסיעודי היו בעלי הידע הרב יותר ובעלי עמדה חיובית יותר ביחס לטיפול בהשוואה לעובדים הסוציאליים ולפסיכולוגים. לא נמצא הבדל מובהק בין הרופאים לצוות הסיעודי בהיבטים של ידע על הטיפול ושל העמדה לגביו.

מסקנות: המגזר המטפל הוא סמן מדויק לרמת הידע ובאופן ישיר גם לעמדה כלפי הטיפול בנזעי חשמל. יש להכיר בפער בין המגזרים השונים העובדים במסגרת משותפת, ומכאן שיש להעמיק את הידע לגבי הטיפול בכלל המגזרים המטפלים, ובייחוד בקרב עובדים סוציאליים ופסיכולוגים.

בחינת יעילות אפליקציית מובייל לשיפור היענות לטיפול תרופתי בקרב ילדים עם הפרעת קשב וריכוז

ע' ויסמן, י' שינהרץ, ט' הראל, מ' עפרון, מ' אלעזר וד' גוטהלף, תל-אביב

רקע: היענות לטיפול תרופתי היא גורם המכריע את יעילות הטיפול בילדים עם הפרעת קשב וריכוז. עם זאת, ילדים רבים אינם נוטלים את תרופות המרשם שניתנו להם ואינם נמצאים בקשר עם הרופא המטפל. תחום הבריאות הדיגיטלית (mHealth) עשוי לסייע בגישור על הפער בתקשורת בין הצוות המטפל לבין המטופל, ולאפשר תקשורת רציפה וניטור מוצלח יותר של מידת היענות לטיפול.

שיטה: המדגם כלל 39 ילדים עם הפרעת קשב וריכוז (27 בנים), בני 2.41 ± 9.56 שנים. הנבדקים שובצו באופן אקראי לאחת מזרועות המחקר: קבוצת מחקר שבה הנבדקים והוריהם התבקשו להשתמש באפליקציית מובייל; וקבוצת ביקורת שבה נבדקים טופלו בטיפול המקובל, ללא האפליקציה. מדד נטילת תרופה, אסטרטגיה מקובלת למדידת היענות לטיפול תרופתי, חושב בשבוע 4 ובשבוע 8 מתחילת ההשתתפות במחקר. הערכה קלינית בוצעה בתחילת ההשתתפות במחקר, בשבוע 4 ובשבוע 8.

תוצאות: בקרב נבדקי קבוצת המחקר שהשתמשו באפליקציה נראתה היענות גבוהה יותר לטיפול התרופתי, כפי שחושב על-ידי מדד נטילת התרופה במהלך 8 השבועות של המחקר, $F=4.33, p<0.05$. נוסף על כך, אצל נבדקי קבוצת המחקר חל שיפור מובהק בציון הכללי של שאלון היענות לטיפול תרופתי בשבוע 4 ובשבוע 8 למחקר בהשוואה לנבדקי קבוצת הביקורת, $F=4.74, p<0.05$.

מסקנות: מחקר זה תומך בכך שאפשר לגרום לשיפור היענות לטיפול תרופתי באמצעות שימוש באפליקציית מובייל בקרב צעירים עם הפרעת קשב וריכוז.

מעורבות פסיכיאטרים בתקשורת – סקר עמדות

א' אסמן, ט' ברגמן-לוי, ב' גרינברג ו' שטראוס

רקע: התקשורת מעודדת מעורבות של פסיכיאטרים בנושאים מגוונים וכך חושפת אותם להתמודדות עם סוגיות מאתגרות של אתיקה רפואית. מאמר זה בוחן גישות של פסיכיאטרים למעורבותם בתקשורת ואת דעתם על האיגוד המקצועי שלהם בהקשרים אלו.

שיטה: העברת שאלון בקרב מדגם נוחות של 81 פסיכיאטרים. השאלון תוכנן על ידי החוקרים לצורך מחקר זה והתמקד במעורבות האפשרית של פסיכיאטרים בתוכניות ריאליטי, בהשתתפות של פסיכיאטרים בדיון על אחריות פלילית על רקע נפשי בתקשורת, במעורבות של איגוד הפסיכיאטריה בתקשורת ובהופעה של פסיכיאטרים בתקשורת בסוגיות של חינוך הציבור ולשם הגברת האוריינות בתחום בריאות הנפש.

תוצאות: מהשאלונים עולה כי פסיכיאטרים נמנעים במידה רבה מקיום קשר עם תקשורת ההמונים. בה בעת הם תומכים בנוכחות חזקה של איגוד הפסיכיאטריה בתקשורת.

מסקנות: על איגוד הפסיכיאטריה לשקול לדון בנושא המעורבות בתקשורת ואף לבחון אפשרות לגבש המלצות אתיות בנושא זה. (המחקר בוצע בבאר יעקב)

גישה ממוקדת מטופל במחלקה פסיכיאטרית סגורה: כוחה המרפא של מוזיקה מרגיעה הנבחרת על ידי מטופלים

מ' בן סימון, ש' שאול, ש' דיב, ל' סנדלר וא' טייטלבוים, ירושלים
רקע: הפסיכיאטריה משתנה בד בבד עם הרפואה, שאימצה גישה הממוקדת במטופל. במודל טיפולי זה מושם דגש רב יותר על מעורבות המטופלים בקביעת מטרות הטיפול בהם ואופיו. מחקר זה מציע התערבות לא מילולית הממוקדת במטופל – שימוש במוזיקה